

IN:

'Tijdschrift voor Humanistiek', jrg. 9, nr. 33 / 34, juni 2008, p. 179 - 186.

Opnieuw gepubliceerd in: Dubel, Ireen en Hielkema, André, 'Urgentie geboden. Homo- en lesborechten zijn mensenrechten', Uitg. SWP, 2008, p. 179 - 186.

In de Engelse vertaling gepubliceerd in: Dubel, Ireen en Hielkema, André, 'Urgency required. Gay and lesbian rights are human rights', Hivos, 2010, p. 264 - 272.

'The greenwood' in 'Maurice' en 'Brokeback Mountain'

Het droefgeestige afscheid van een hoopgevende metafoor

André Hielkema

'Maurice' (1987) en 'Brokeback Mountain' (2005) waren in de afgelopen twintig jaar twee bijzonder succesvolle films (1), die de ontwikkelingen in de strijd voor homo-emancipatie in het Westen op een opmerkelijke wijze markeren. Beide zijn vernoemd naar het literaire werk waarop ze gebaseerd zijn, respectievelijk de roman 'Maurice' (geschreven in 1913-1914, gepubliceerd in 1971) van E.M. Forster (1879-1970) en de novelle 'Brokeback Mountain' (in 1997 als verhaal gepubliceerd in 'The New Yorker') van Annie Proulx (geboren in 1935 en sinds 1994 woonachtig in Wyoming). In een aantal opzichten zijn deze films en verhalen met elkaar verwant: '(...) both stories, both films are really very similar at the core. They're about being gay and in love in a world of misunderstanding and prejudice. "Maurice" and "Brokeback" both say there's no choice about who you are, who you love - there's only a choice of what you do about it,' aldus de Amerikaanse filmcriticus Teegarden. (2) In het navolgende zullen deze twee verhalen met elkaar vergeleken worden en zal de door Teegarden geconstateerde verwantschap ertussen worden onderzocht. Daarbij staat het begrip 'the greenwood', afkomstig uit Forsters boek, centraal, in de context van hedendaagse homofobie en homohaat.

A hypothetical gay-positive space

Er wordt in het onderstaande niet stilgestaan bij de lange geschiedenis van de homoseksualiteit als 'bijzonderheid' en 'uitzondering'. Het beginpunt ligt in dit artikel bij de jaren 1970, toen de homo-emancipatiestrijd al een tijd gaande was en 'coming out' in een beperkt aantal landen ter wereld geen stap meer hoefde te zijn van een miserabel, verborgen leven in de kast naar het leven van een nagewezen paria,

sociaal afgewezen of zelfs vervolgd. Op sommige plaatsen in het Westen was het voor homo's en lesbo's mogelijk geworden om uit de kast te komen en te pogen geluk te vinden. In de ellendige omstandigheden waarin zij hadden verkeerd, kwam dus verbetering. Er was sprake van een echte overgang, al bleef de situatie zeer kwetsbaar.

Gegeven de omslag in de publieke opinie over het bestaansrecht van homo's en lesbo's op dat moment, was het voor homoseksuele schrijvers en lezers duidelijk dat de liefde voor het eigen geslacht beslist op een positieve manier beschreven moest worden in de literatuur. Specifieker betekende dit dat er in de homoseksuele letterkunde rolmodellen gecreëerd moesten worden aan de hand waarvan homo's en lesbo's een gelukkig leven zouden kunnen gaan leiden. Uiteraard was het laatste alleen mogelijk na hun zelfaanvaarding, hun 'coming out' en de bevrijding van en door zichzelf. Gregory Woods, hoogleraar homostudies aan de Nottingham Trent University, kenschetst deze ontwikkeling als volgt: 'From the late 1960's to the early 1980's, nothing so severely limited the range of our gay novelists as the imperative to provide relentlessly positive images and unambiguously happy endings. Anything less would have been dismissed by gay reviewers as negative at best, at worst self-hating. All signs of unhappiness had to be given causes which were clearly distinguished from homosexuality itself.' (3)

Forster was zich hier al in 1913, toen hij aan zijn roman 'Maurice' begon, terdege van bewust. (4) Het verhaal gaat over de persoonlijke ontwikkeling van de homoseksuele hoofdpersoon Maurice, een niet onbemiddelde effectenmakelaar, die zichzelf na een lange lijdensweg aanvaardt en uiteindelijk een duurzame relatie aangaat met een man, de jachtopziener Alec. In het nawoord bij de roman die in 1971 na zijn dood verscheen, schreef Forster: 'A happy ending was imperative. I shouldn't have bothered to write otherwise. I was determined that in fiction anyway two men should fall in love and remain in it for the ever and ever that fiction allows, and in this sense Maurice and Alec still roam the greenwood. (...) Happiness is its keynote - which by the way (...) has made the book more difficult to publish. (...) If it ended unhappily, with a lad dangling from a noose or with a suicide pact, all would be well (...). But the lovers get away unpunished and consequently recommend crime.' (5)

Hoe vinden Maurice en Alec hun geluk? Welnu, zij trekken zich terug in de natuur, in 'the greenwood'. Maurice neemt zich dat al voor tijdens een gesprek met zijn psychiater / hypnotiseur, die hem in een eerdere fase van de roman van zijn homoseksualiteit zou moeten 'genezen' en die tegen hem zegt: '(...) you must remember that your type was once put to death in England.' Maurice antwoordt: 'Was it really? On the other hand, they could get away. England wasn't all built over and policed. Men of my sort could take to the greenwood.' (6) Aan het einde van het boek gebeurt dat laatste ook. Maurice en Alec verdwijnen en niemand ziet hen meer terug. 'Maurice (...) leaving no trace of his presence...' (7)

In het nawoord dat hij in 1960 bij de roman schreef, geeft Forster aan dat hij tijdens het proces van redigeren tussen 1914 en dat jaar heeft overwogen een epiloog aan zijn boek toe te voegen, waarin een zus van Maurice twee houthakkers ontmoet: haar broer en zijn vriend? Hij vond dit echter niet geloofwaardig, omdat het beeld van de ontsnapping naar 'the greenwood' inmiddels gedateerd zou zijn. 1912, het jaar waarin 'Maurice' eindigt, was volgens Forster min of meer 'the last moment of

the greenwood'. (8) Forster verklaart dat in zijn nawoord: 'Our greenwood ended catastrophically and inevitably. Two great wars demanded and bequeathed regimentation which the public services adopted and extended, science lent her aid, and the wildness of our island, never extensive, was stamped upon and built over and patrolled in no time. There is no forest or fell to escape to today, no cave in which to curl up, no deserted valley for those who wish neither to reform nor corrupt society but to be left alone.' (9)

Desalniettemin vonden Maurice en Alec in 1912 nog wel hun toevlucht in 'the greenwood'. Voor de homoseksuele 'lotgenoten' die na hen kwamen, is deze ontsnapping in de ogen van Forster echter onmogelijk geworden. Het geeft daarnaast te denken dat Forster niet in staat was om zijn roman af te sluiten met een hoofdstuk, waarin hij zijn lezers laat zien dat zijn hoofdpersonen daadwerkelijk gelukkig geworden zijn in 'the greenwood'. Dat was immers het doel van het boek: 'Happiness is its keynote'. Forster kon er zich niet echt een beeld van vormen. Dit is een verontrustende conclusie. Het lijkt, op dit punt aangekomen, niet zo zinvol meer om 'the greenwood' te beschouwen als de natuur sec, bossen, grotten, onbewoonde valleien, een daadwerkelijke ontsnappingsroute. 'The greenwood' kan misschien beter gezien worden als een symbool dat staat voor de mogelijkheid voor homo's en lesbo's om gelukkig te worden.

De Amerikaanse schrijver David Leavitt wijdt in zijn roman 'The Page Turner' (1998) een opmerkelijke passage aan deze kwestie. (10) De hoofdpersoon in 'The Page Turner' vraagt aan een vriend die 'Maurice' net gelezen heeft, wat hij van Forsters werk vindt. Deze vriend antwoordt: 'I liked everything except the ending. Probably I'm skeptical, but the fact that you never get to hear what actually happens to Maurice and Alec after they run away together doesn't sit well with me. Besides, what is a greenwood?' Hij voegt daaraan toe: 'Actually, according to my professor, it comes from Edward Carpenter. He was this queer philosopher who basically left the world and went off with his lover George Merrill to be woodcutters together.' (11) De tegenvraag van Leavitts hoofdpersoon is dan: 'Left the world? Is that possible?' Dit is het antwoord van de vriend: 'Maybe then. But it doesn't matter, my professor says, because for men of Forster's generation the greenwood was a hypothetical gay-positive space they had to posit in order to will it into being.' (12)

Met 'the greenwood' wil Forster, volgens Leavitt, dus een hypothetische homopositieve ruimte scheppen die homo's en lesbo's met hun wil waar moesten maken. (13) Bij Jon Harned, hoogleraar Engelse letterkunde aan de Universiteit van Houston (Downtown), is een verdere uitwerking van deze notie te vinden. (14) Hij noemt het slot van 'Maurice' wel degelijk bevredigend: 'The novel's conclusion is satisfying as well in that the retreat of the two lovers into a vague, primordial "greenwood" (...) bespeaks in its very indefiniteness Maurice's hard-won recognition that he has no preordained identity as a homosexual, that he must create one for himself and those around him as members of oppressed classes.' Anders dan bijvoorbeeld Hirschfeld en de Nederlandse voorvechter op het gebied van de homo-emancipatie Schorer in het Interbellum 'bediende' Forster zich in 'Maurice' niet van de kort voor 1900 letterlijk 'uitgedokterde' homoseksuele identiteit (15), op basis waarvan homo's en lesbo's weliswaar bestaansrecht konden vragen aan de hen

vijandige samenleving, maar op grond waarvan zij zich tegelijkertijd lieten stigmatiseren als foute zielen in verkeerde lichamen. Harned stelt vast dat 'Maurice' 'does not represent homosexual desire as the essence of a timeless identity or homosexuality as one of two mutually exclusive sexual categories'.

Harned vervolgt met betrekking tot 'Maurice': 'The novel does not end with Maurice's "coming out", his finding out the truth of his sexuality within himself. The lower-class, bisexual Alec and the middle-class, homosexual Maurice must improvise a new kind of relationship out of the similarities and the differences in their experiences. The mysterious greenwood symbolizes not the nostalgic illusion of an original plentitude but the very lack of identity.' Deze conclusie van Harned dat we 'the greenwood' niet moeten zien als een verwoest Engels Arcadië, maar als een uit- of afstel van de aannahme van Maurice van een afgebakende homoseksuele identiteit, brengt ons enerzijds tot een eindpunt, namelijk dat Maurice en Alec verdwijnen en de lezer / kijker geen zicht krijgt op hun geluk, maar anderzijds ook bij een nieuw begin, namelijk bij 'Brokeback Mountain', de film en de novelle waarin 'the greenwood', dat wil zeggen de samengenomen thematiek van de ongedefinieerde aantrekkingskracht tussen geslachtsgenoten en de maatschappelijke onmogelijkheid ervan, met de natuur, de eenzame wildernis, als aanlokkelijke uitweg, meer nog dan in 'Maurice', centraal staat. (16)

And I don't want a be dead

'Brokeback Mountain' gaat over twee arme boerenknechten, Jack en Ennis, - 'both high school dropout country boys with no prospects' (17) - die elkaar in de zomer van 1963 tijdens het hoeden van een kudde schapen op de hellingen van Brokeback Mountain in de Amerikaanse staat Wyoming ontmoeten, daar verliefd op elkaar worden en een seksuele relatie krijgen. Ze zijn dan allebei nog geen twintig. Het zijn geen echte cowboys, want koeien drijven doen ze niet. Ze praten met elkaar: 'They were respectful of each other's opinions, each glad to have a companion where none had been expected.' (18) Na dat zomerseizoen in de bergen scheiden zich hun wegen en ze doen dan wat de Amerikaanse plattelandsomgeving van hen verwacht: ze trouwen en krijgen kinderen. Jack vestigt zich in die periode 1200 mijl zuidelijker, in Texas.

Dit neemt niet weg dat het verlangen naar elkaar heftig blijft en uiteindelijk hun hele leven gaat beheersen. Ze zoeken elkaar na vier jaar weer op en maken er in de loop van de tijd een traditie van om af en toe samen een 'vistochtje' in de bergen van Wyoming te ondernemen (maar nooit meer op de hellingen van Brokeback Mountain). Die weken - ze vangen geen enkele vis -, één of twee keer per jaar, zijn de enige momenten, waarop zij, in het geheim, hun liefde beleven. Dat is hun tragiek en het gaat zo twintig (!) jaar door, totdat Jack door een ongeval sterft, 39 jaar oud. Ennis blijft dan achter. Hij is nog steeds een boerenknecht, maar inmiddels gescheiden. Hij woont in een trailer en leeft een leven dat hij eigenlijk niet wil leiden. Hij houdt zich vast aan een shirt van hem en een shirt van Jack die zij in 1963 op Brokeback Mountain tussen de schapen hadden gedragen. Hij schaft zich ook nog een ansichtkaart van Brokeback Mountain aan.

In het begin van hun relatie, op Brokeback Mountain, zijn Jack en Ennis volkomen verbijsterd over hun gevoelens voor elkaar. Ze kunnen er geen naam voor vinden:

'They never talked about the sex, [they] let it happen, at first only in the tent at night, then in the full daylight with the hot sun striking down, and at evening in the fire glow, quick, rough, laughing and snorting, no lack of noises, but saying not a goddamn word except once Ennis said, "I'm not no queer," and Jack jumped in with "Me neither. A one-shot thing. Nobody's business but ours.'" (19)

Als ze vier jaar later weer bij elkaar zijn, ligt deze zaak nog steeds in het midden. Ennis: 'You know, I was sitting up here all that time tryin to figure out if I was -? I know I ain't. I mean here we both got wives and kids, right? I like doin it with women, yeah, but Jesus H., ain't nothin like this. I never had no thoughts a doin it with another guy except I sure wrang it out a hunderd times thinkin about you.' (20) Jack stelt dan de vraag aan de orde, hoe nu verder om te gaan met de situatie, maar Ennis ziet weinig mogelijkheden voor de toekomst. Jack stelt dan voor de eerste keer voor dat zij hun heil in 'the greenwood' zoeken: 'Listen. I'm thinkin, tell you what, if you and me had a little ranch together, little cow and calf operation, your horses, it'd be some sweet life.' (21) Ennis reageert echter direct negatief; 'the greenwood' is wel het allerlaatste waar hij naar toe wil gaan met Jack. Hij illustreert zijn antwoord met een gruwelijk verhaal, dat zowel de novelle als de film in feite stuurt:

"Whoa, whoa, whoa. It ain't goin a be that way. We can't. I'm stuck with what I got, caught in my own loop. Can't get out of it. Jack, I don't want a be like them guys you see around sometimes. And I don't want a be dead. There was these two old guys ranched together down home, Earl and Rich - Dad would pass a remark when he seen them. They was a joke even though they was pretty tough old birds. I was what, nine years old and they found Earl dead in a irrigation ditch. They'd took a tire iron to him, spurred him up, drug him around by his dick until it pulled off, just bloody pulp. What the tire iron done looked like pieces a burned tomatoes all over him, nose tore down from skiddin on gravel."

"You seen that?"

"Dad made sure I seen it. Took me to see it. (...) Dad laughed about it. Hell, for all I know he done the job. If he was alive and was to put his head in that door right now you bet he'd go get his tire iron. Two guys livin together? No. All I can see is we get together once in a while way the hell out the back a nowhere -"

"How much is once in a while?" said Jack. "Once in a while ever four fuckin years?"

"No," said Ennis (...). I goddamn hate it that you're goin a drive away in the mornin and I'm goin back to work. But if you can't fix it you got a stand it," he said.' (22)

Jack betwijfelt - ten onrechte - of dergelijke gruwelijke daden in Wyoming gepleegd worden, als het gaat om samenwonende mannen. De stad - hij noemt Denver - kan wellicht ook een uitweg bieden. (23) Ennis reageert er niet op en meer ontmoetingen dan die twee jaarlijkse 'vistochtjes' zijn er niet. Dat gaat zo door tot mei 1983. Jack en Ennis maken dan te paard een kampeertocht door de natuur en hebben de afspraak dat ze er in augustus in dat jaar weer op uitgaan, maar Ennis moet dat vanwege zijn werk op een ranch uitstellen tot november. Jack is daar zeer

ontevreden over, waarop Ennis vraagt, of hij een andere oplossing heeft. Jack: 'I did once.' Daarmee verwijst hij naar zijn voorstel uit 1967 om samen het geluk op een ranch in 'the greenwood' te zoeken. Jack: 'Tell you what, we could a had a good life together, a fuckin real good life. You wouldn't do it, Ennis, so what we got now is Brokeback Mountain. Everything built on that. It's all we got, boy, fuckin all (...) Count the damn few times we been together in twenty years. Measure the fuckin short leash you keep me on (...) You got no fuckin idea how bad it gets. I'm not you. I can't make it on a couple a high-altitude fucks once or twice a year. You're too much for me, Ennis, you son of a whoreson bitch. I wish I knew how to quit you.' (24) Ennis is zeer geschokt, maar eigenlijk is de klacht van Jack geen nieuws en met zijn woede-uitbarsting: 'nothing ended, nothing begun, nothing resolved...' (25) Het is hun laatste gesprek.

Na Jacks dood bezoekt Ennis diens ouders en dan is 'the greenwood' opnieuw aan de orde. Jacks vader, een rancher, vertelt het volgende: 'I can't get no help out here. Jack used a say, "Ennis del Mar," he used a say, "I'm goin a bring him up here one a these days and we'll lick this damn ranch into shape." He had some half-baked idea the two a you was goin a move up here, build a log cabin and help me run this ranch and bring it up. Then, this spring he's got another one's goin a come up here with him and build a place and help run the ranch, some ranch neighbor a his from down in Texas. He's goin a split up with his wife and come back here. So he says. But like most a Jack's ideas it never come to pass.' (26) Uit Jacks ouderlijk huis neemt Ennis de twee shirts mee, die Jack daar twintig jaar bewaard had.

If you can't fix it you got a stand it

'Brokeback Mountain', met name de film, is aangemerkt als een meesterlijk, maar diep-treurig document van de ijzige Amerikaanse homofobe plattelandssamenleving en Proulx heeft bevestigd dat zij deze met haar novelle heeft willen aanklagen. Naar aanleiding van de boekuitgave van het filmscript van 'Brokeback Mountain' schrijft zij: 'It is a story of destructive rural homophobia. Although there are many places in Wyoming where gay men did and do live together in harmony with the community, it should not be forgotten that a year after this story was published Matthew Shepard was tied to a buck fence outside the most enlightened town in the state, Laramie, home of the University of Wyoming.' (27)

Matthew Shepard (1976-1998) was een homoseksuele student politicologie die in oktober 1998 om zijn geaardheid dusdanig mishandeld werd dat hij in het ziekenhuis aan zijn verwondingen overleed. Op de avond van 7 oktober 1998 ontmoette hij zijn twee moordenaars. Nadat hij hen verteld had dat hij homoseksueel was, namen ze hem mee in hun auto. Op een verlaten plek beroofden ze hem, waarna hij zwaar mishandeld werd en vervolgens aan een hek werd gehangen. Shepard werd achttien uur later gevonden, door hersentrauma zo zwaar gewond, dat herstel niet mogelijk zou zijn. Op 12 oktober werd hij dood verklaard. Zijn moordenaars zijn veroordeeld tot levenslange gevangenisstraf. Sinds hun proces beweren beiden dat hun daad gerechtvaardigd wordt door de bijbel.

Het is in deze homofobe context niet zo verwonderlijk, dat 'Brokeback Mountain', de film, in een aantal Amerikaanse staten, waaronder Utah, het platste platteland van de VS, niet vertoond mocht worden. (28) Verder heeft 'Brokeback Mountain' in de VS

een zogeheten R-rating, hetgeen betekent dat jongeren onder de achttien jaar de film enkel onder begeleiding van een volwassene mogen zien. Tegen de Amerikaanse warenhuisketen Wal-Mart werd door de American Family Association (AFA) een grootscheepse handtekeningenactie opgezet, omdat Wal-Mart de dvd van 'Brokeback Mountain' verkocht. Volgens de christelijke familie-organisatie probeerde Wal-Mart hiermee de acceptatie van homoseksualiteit te vergroten. Wal-Mart bleef overigens de dvd verkopen.

Ook in het algemeen is de positie van homo's in de VS er de laatste jaren niet beter op geworden: tijdens de tweede termijn van Bush jr. als president bereikte de homofobie in de VS een nieuw hoogtepunt. In 2004 werd hij herkozen met hulp van evangelische kiezers die tegen het huwelijk tussen geslachtsgenoten zijn. In een meerderheid van Amerikaanse staten is daarna een verbod op het huwelijk tussen geslachtsgenoten ingesteld. En in november 2007 meldde het Amerikaanse homoblad 'The Advocate' dat in 2006 het in elkaar slaan van homo's was toegenomen: 'Hate crimes against gays made up 16 percent of total documented hate crimes across the U.S. in 2006, up from 14 percent in 2005, the FBI reported Monday. The rate of all bias-motivated crimes increased 8 percent in 2006. Hate crimes based on sexual orientation are the third most common type behind those based on race and religion, according to the annual report.'

De angst van Ennis om in 'the greenwood' uit de kast te komen is dus bepaald niet ongegrond. Het beeld dat Proulx schetst van Ennis die door zijn vader gedwongen wordt de gemartelde en vermoorde Earl aan te zien, het kernpunt in het verhaal, is eigenlijk overbodig: in een dergelijke homo-hatende sociale omgeving is het trauma van Ennis na het zien van het verminkte lichaam van Earl als verklaring voor zijn keuze om zijn gevoelens voor mannen, althans voor Jack, diep verborgen te houden, niet echt nodig. De homohaat wordt ook zonder het lijk van Earl al genoeg geproefd. Proulx eindigt haar novelle met het volgende beeld van Ennis: 'There was some open space between what he knew and what he tried to believe, but nothing could be done about it, and if you can't fix it you've got to stand it.' (29)

Het is eenvoudig om kritiek te leveren op Ennis' weinig heldhaftige houding van zelfopgelegde gevangenschap, waardoor vier levens alleen maar pijnlijk en tragisch blijken te kunnen zijn, en op niets uitlopen, het leven van hemzelf en dat van Jack, maar ook dat van hun echtgenotes. Maar wat is een heldhaftige houding in deze omstandigheden? Maurice en Alec keren zich in Forsters roman moedig tegen de maatschappelijke conventies en verdwijnen in 1912 als levensgezellen in 'the greenwood'. We moeten van Forster maar aannemen dat zij daar een bevredigender leven leiden dan voor Jack en Ennis in hun tijd, op hun plaats mogelijk is, maar we zien er niets van, omdat Forster in zijn tijd niet in staat was er een beeld van te geven. Jack en Ennis daarentegen leven feitelijk hun hele leven in 'the greenwood', de wildernis, en aangenomen zou mogen worden, dat zij - in 1983 - bovendien ook in Leavitts 'hypothetische homo-positieve ruimte' leven.

Een jaar eerder, in 1982, had Foucault immers al in alle vrijmoedigheid in het Westen kunnen opmerken, dat mannen stil moesten staan bij vragen als: 'Hoe kunnen mannen samen zijn, samen leven, hun tijd delen, hun maaltijden, hun slaapkamer, hun vrije tijd, hun zorgen, hun kennis, hun geheimen? Wat betekent het om samen

met mannen "naakt" te zijn, buiten de gevestigde kaders van instituties, gezin en werkkring... van aangezicht tot aangezicht zonder vooraf gevormde taal en zonder enige zekerheid over de betekenis van elkaars wederzijdse aantrekkingskracht? Zij staan zo voor de taak een nog vormloze, ongedefinieerde relatie van A tot Z uit te vinden.' (30) Foucaults vragen uit 1982 zijn bedoeld om manieren te vinden om invulling te geven aan Forsters en Leavitts 'greenwood'.

Maar: langs deze weg werkte het dus niet in het Wyoming van 1983 (en ook niet in dat van 1998). Twee mannen, samen, teruggetrokken op het platteland, de wildernis, de ontsnappingsclausule voor Maurice en Alec, en ook voor Jack, is het schrikbeeld van Ennis, en - zoals gezien - terecht. Daarmee komt er in feite een treurig einde aan Forsters hoopvolle metafoor van 'the greenwood'. Hij meende dat het noodzakelijk was om zijn roman 'Maurice' af te sluiten met een gelukkig einde, dat de richting zou wijzen naar een toekomst, waarin homo's en lesbo's zichzelf zouden kunnen zijn. Proulx legde de nadruk op de wanhoop van nu, op een bepaalde plaats in een bepaalde situatie (in Wyoming, op het platteland), maar wel zestig jaar na 'Maurice', toen die 'hypothetische homo-positieve ruimte' er simpelweg was, niet in 'the greenwood' als de wildernis, maar wel in bijvoorbeeld Denver, San Francisco, New York of Amsterdam. Maar wat konden die steden betekenen voor twee onbeholpen, arme boerenknechten...?

De Amerikaanse student Andrew Israel Ross (University of Michigan, Ann Arbor) vraagt zich op zijn weblog af, welke strategie in literair opzicht effectiever is, die van Forster of die van Proulx: 'Which is more effective? Pointing to future happiness, showing that two men can love and care for each other ['Maurice'] or illustrating how society destroys such possibilities ['Brokeback Mountain']?' (31) Hij laat het afhangen van de tijd, waarin de verhalen spelen en de auteurs die concipieerden: Forster zocht in 1913-1914 een gelukkig einde, maar kon zich dat niet voorstellen, terwijl Proulx in 1997 wel een heleboel mogelijke gelukkige levens voor zich zag, hoe moeizaam ze vaak ook werden opgebouwd en bevochten, maar tevens wilde wijzen op alle gevaren en ook op wat het nog aan moeite zou kosten, bijvoorbeeld de zoektocht die Foucault in 1982 beschreef. Jack en Ennis stonden nog niet eens aan het begin van die zoektocht. Ross schrijft dan: 'One [Maurice] is a tale of hope, the other ['Brokeback Mountain'] a warning that we have much more work to do. Both speak to fantasy: one of impossible happiness, the other of darkest possibility. Thus, they're both inverted. When happiness seems impossible, art expresses it. When we can almost touch happiness, art warns us not to become complaisant. That's why Jack had to die, while Maurice could live happily ever after.' Vanuit dit perspectief is er nog een lange weg te gaan, waarbij overigens beide strategieën nodig zijn.

Ze komen ook voor jou

De schrijver Arnon Grunberg probeert in zijn bespreking van 'Brokeback Mountain' in het opinieweekblad 'Vrij Nederland' zo lang mogelijk onverschillig te staan tegenover wat Matthew Shepard en die denkbeeldige, anonieme Earl overkwam in Wyoming. Immers: 'Wie homo noch homo-hater is kan (...) met recht zeggen: erg, maar ze [de homofoben] kwamen niet voor mij.' (32) Grunberg maakt zich vervolgens kwaad over het feit, dat uit Proulx' verhaal kan worden afgeleid dat meer mensen het

eigenlijk wel wisten van Jack en Ennis: hun voorman op Brokeback Mountain in 1963, Ennis' vrouw, Jacks vrouw, Jacks ouders. Maar al die mensen zeggen het allemaal niet: ze laten het allemaal zo - en hun zwijgen is verstikkend. Volgens Grunberg zit de angel vooral daar. Om Jack en Ennis staat 'een gemeenschap die stikt in zijn eigen mythen, ook genoemd: tradities'. Het gaat er namelijk niet om, of Jack, Ennis, of welk individu dan ook reparabel is voor die gemeenschap, in de zin dat ze zich aanpassen of aan kunnen passen, maar of de betreffende gemeenschap reparabel is voor hen, door hen te kunnen accepteren in wie ze wezenlijk zijn. Is dat laatste niet zo, is de gemeenschap niet reparabel, dan kun je volgens Grunberg niet langer volhouden: ze komen niet voor mij. (33) Op een gegeven moment komen ze dan ook voor jou.

Noten

1. De film 'Maurice' won prijzen tijdens het filmfestival van Venetië in 1987. De film 'Brokeback Mountain' werd genomineerd voor maar liefst acht Oscars, en won er drie, maar niet die voor de beste film. De film won verder onder andere in Venetië de Gouden Leeuw, prijzen voor Best Picture en Best Director van de British Academy of Film and Television Arts en vier Golden Globe Awards. Voor een film over homoseksualiteit is dat ongekend.
2. Teegarden, John, 'Audience's Stills', in: Audience Magazine, 2006.
3. Woods, Gregory, A History of Gay Literature; the male tradition, Yale University Press, New Haven / Londen, 1998, p. 341.
4. Hielkema, André, 'A happy ending was imperative; over de betekenis van "Maurice" voor de homo-emancipatie', in: Tijdschrift voor Humanistiek, nr. 19, oktober 2004, p. 36-48.
5. Forster, E.M., Maurice, Penguin Books, Harmondsworth, 1971, p. 218.
6. Idem, p. 185.
7. Idem, p. 215.
8. Idem, p. 211.
9. Idem, p. 221.
10. Leavitt, David, The Page Turner, Houghton Mifflin Company, Boston / New York, 1998, p. 143-144. The Page Turner is door regisseur Ventura Pons verfilmd (filmtitel: Food of Love).
11. De socialistische dichter, filosoof, publicist en homo-activist Edward Carpenter (1844-1929) realiseerde zich in de beginjaren 1880 dat hij homoseksueel was. In 1891 ontmoette hij zijn levensgezel George Merrill, een ongeletterde arbeider uit Sheffield, waarmee hij in 1898 ging samenwonen op het platteland in Millthorpe, Derbyshire. Ze bleven samen tot Merrills dood. Niet alleen dat twee mannen samenwoonden, was in het Engeland van die tijd ongehoord, maar ook dat zij uit twee verschillende klassen kwamen. Forster schreef 'Maurice', geïnspireerd door enkele ontmoetingen met Carpenter en Merrill. (E.M. Forster, 'Maurice', p. 217) Voor Carpenter en Merrill voldeed 'the greenwood'.
12. Leavitt, The Page Turner, p. 144.
13. Leavitt, David, De Bladomslaander, De Harmonie / Manteau, Amsterdam / Antwerpen, 1998, p. 131.

14. Zie voor de citaten uit Harneds artikel: Hielkema, p. 45.
15. Over de 'uitdoktering' van de homoseksualiteit zie onder andere: M. Foucault, *Geschiedenis van de seksualiteit, deel 1, De wil tot weten* (1976); G. Hekma, *Homoseksualiteit, een medische reputatie* (1987); G. Robb, *Strangers, Homosexual love in the nineteenth century* (2003).
16. In het navolgende wordt bij de uiteenzetting over 'Brokeback Mountain' de tekst van de novelle van Annie Proulx gevolgd, niet het filmscript.
17. Proulx, Annie, *Close Range: Brokeback Mountain and Other Stories*, Harper Perennial, Londen, New York enz., 2006, p. 284.
18. Idem, p. 289.
19. Idem, p. 291.
20. Idem, p. 298.
21. Idem, p. 300.
22. Idem, p. 300-301.
23. Dit zegt Jack in de novelle, niet in de film.
24. Proulx, p. 309.
25. David Leavitt schrijft over deze passage in zijn weblog van 8-12-2005 op Slate Culturebox: 'What both men want (...) is what Ennis is afraid to let them have: the steadiness of each other's companionship. (...) The result is a defence of gay marriage (...).'
26. Proulx, p. 314.
27. Geciteerd in: Grunberg, Arnon, 'Ze komen altijd, ook voor jou', in: *Vrij Nederland*, 11-2-2006, p. 77.
28. Overigens is 'Brokeback Mountain' ook in andere landen, waaronder Maleisië, China en een groot aantal Arabische landen, verboden. In Singapore is het vertonen van de film wel toegestaan, met als reden: de film maakt geen propaganda voor een homoleefstijl.
29. Proulx, p. 318.
30. Geciteerd in: Hielkema, p. 46.
31. Andrew Israel Ross, op zijn weblog Air Pollution, 'Death and Love', 23-1-2006.
32. Grunberg, p. 77.
33. Idem, p. 78.